

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”

НОВІКОВА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 369.03:369.542(043.5)

МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ КОРПОРАТИВНИХ ПЕНСІЙНИХ ПРОГРАМ

Спеціальність 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми – 2007

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Науково-дослідному фінансовому інституті при Міністерстві фінансів України.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
Єрмошенко Микола Миколайович,
Національна академія управління,
проректор з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Онишко Світлана Василівна,
Національний університет державної
податкової служби, професор кафедри
фінансових ринків та фінансових послуг;
кандидат економічних наук, доцент
Конопліна Юлія Сергіївна,
Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”,
доцент кафедри фінансів

Захист дисертації відбудеться “25” січня 2008 р. о 15.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 55.081.01 Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57, зала засідань вченої ради.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Державного вищого навчального закладу “Українська академія банківської справи Національного банку України” за адресою: 40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57.

Автореферат розісланий “21” грудня 2007 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

І.М. Бурденко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Необхідність реформування пенсійного забезпечення викликана низкою об'єктивних факторів, серед особливе місце займають низький рівень пенсійного забезпечення більшості населення України і погіршення демографічної ситуації. Сьогодні ці проблеми є актуальними для багатьох країн світу, незалежно від рівня їх економічного розвитку. Сучасна пенсійна система, особливо її накопичувальна частина, спрямована на виховання економічної самостійності та відповідальності громадян за стан особистого матеріального добробуту після виходу на пенсію.

В Україні впроваджується трьохрівнева пенсійна система, яка дасть змогу розподілити ризики, пов'язані із змінами в демографічній ситуації та коливаннями в економіці і на ринку капіталів. Цей розподіл дозволить зробити пенсійну систему більш фінансово збалансованою та стійкою, що застрахує працівників від зниження загального рівня доходів після виходу на пенсію.

З огляду на негативні аспекти економічної історії нашої держави, зокрема діяльність трастів і знецінення вкладів колишнього Ощадбанку СРСР та незадовільний фінансовий стан значної частини населення, можна стверджувати, що недержавне пенсійне забезпечення доцільно впроваджувати лише через побудову корпоративних пенсійних програм.

В умовах ринкової трансформації економіки України дослідження недержавного пенсійного забезпечення, корпоративних пенсійних програм та інституційних інвесторів стає дедалі важливішим. Саме пенсійні фонди та страхові компанії, на базі яких впроваджуються корпоративні пенсійні програми, повинні стати головними інвесторами національної економіки.

Актуальність проблеми пояснюється незначною кількістю наукових досліджень, присвячених системі недержавного пенсійного забезпечення загалом та корпоративним пенсійним програмам зокрема. Суттєвий внесок у формування національної концепції пенсійного забезпечення зробили такі вчені: В. Геєць, Б. Зайчук, Е. Лібанова, Б. Надточій, А. Нечай, С. Онишко, М. Папієв, І. Сахань, В. Яценко. Ґрунтовні теоретичні та практичні дослідження в частині пенсійного забезпечення, страхування та фінансової стійкості знайшли відображення у працях зарубіжних вчених Н. Бауерса, В. Бенінга, Х. Гербера, В. Дубровського, А. Михайлова, А. Пчелинцева, О. Марченка, Е. Четиркіна.

В той же час не всі аспекти цієї складної і багатогранної проблеми з'ясовані та отримали належне обґрунтування. Багато положень праць зазначених дослідників носять суперечливий та дискусійний характер. Відмітимо, що дослідження корпоративних пенсійних програм в Україні взагалі відсутнє. Зокрема, немає їх систематизованої класифікації, залишаються малодослідженими економіко-організаційні основи їх формування та інфраструктурне і законодавче забезпечення управління ними. Крім того, відсутній механізм управління ефективністю корпоративною пенсійною програмою, не створено моделі функціонування нових суб'єктів в ринковій економіці України – адміністраторів

недержавних пенсійних фондів. Немає аналізу методів та напрямів підвищення ефективності корпоративної пенсійної програми та дослідження ефективності розміщення активів недержавного пенсійного фонду, їх оцінки. Крім того, залишаються недостатньо вивченими окремі теоретичні та практичні аспекти функціонування недержавного пенсійного фонду.

Актуальність, науково-теоретична і практична цінність даних проблем, їх недостатнє вивчення та обґрунтування зумовили вибір теми дисертаційного дослідження, визначили мету і основні завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукові результати, теоретичні положення та висновки були використані при виконанні науково-дослідної теми Науково-дослідного фінансового інституту при Міністерстві фінансів України “Проведення пенсійної реформи в Україні та запровадження недержавного пенсійного страхування” (номер державної реєстрації 0103U004850). До звітів за цією темою включені пропозиції автора щодо дослідження корпоративних пенсійних програм на базі недержавного пенсійного фонду, запровадження системи контролінгу управління недержавним пенсійним фондом, прискорення темпів пенсійної реформи в Україні, удосконалення методів досягнення фінансової стійкості корпоративної пенсійної програми.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є створення науково-методичних засад функціонування корпоративної пенсійної програми та розробка на їх основі механізму управління ефективністю корпоративної пенсійної програми, який спрямований як на підвищення ефективності функціонування недержавного пенсійного фонду і страхових організацій, так і на забезпечення достойних пенсій працівникам підприємств всіх форм власності.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- дослідити сутність і структуру механізму управління ефективністю корпоративною пенсійною програмою та виділити особливості його функціонування в економіці України;
- здійснити класифікацію корпоративної пенсійної програми та дослідити економіко-організаційні умови її формування;
- виявити та систематизувати економічні чинники, які впливають на ефективність корпоративної пенсійної програми;
- розробити адаптовані до українського економічного середовища методи та напрями підвищення ефективності корпоративної пенсійної програми;
- розробити систему контролінгу при функціонуванні корпоративної пенсійної програми та управління недержавним пенсійним фондом;
- визначити шляхи удосконалення інфраструктурного та законодавчого забезпечення управління корпоративною пенсійною програмою;
- розробити модель створення та функціонування компанії з адміністрування недержавного пенсійного фонду;
- розробити напрями забезпечення фінансової стійкості корпоративної пенсійної програми в сучасних умовах розвитку економіки України.

Об'єктом дослідження є організація функціонування корпоративних пенсійних програм підприємств в системі недержавного пенсійного забезпечення.

Предметом дослідження є механізм управління ефективністю корпоративних пенсійних програм.

Методи дослідження. Теоретико-методологічну основу дослідження складають: діалектичний і системний підхід, теоретичні положення сучасної економічної теорії, законодавча база, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених і фахівців у сфері недержавного пенсійного забезпечення. У процесі роботи використовувалися такі методи дослідження: теоретичне узагальнення та порівняння, систематизація, метод групувань, статистичний і математичний методи (для побудови корпоративної пенсійної програми), системний і комплексний підхід (для визначення основних напрямів підвищення фінансової стійкості корпоративних пенсійних програм).

Інформаційну базу дослідження складають законодавчі та нормативно-правові акти Верховної Ради України, а також статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку, Компанії ПАДКО “Впровадження пенсійної реформи в Україні”. Для побудови корпоративної пенсійної програми були використані дані ВАТ “Укртрансффта”.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та практичному вирішенні комплексу завдань, пов'язаних із побудовою та функціонуванням корпоративних пенсійних програм та удосконаленням механізму їх управління.

Новизна наукових результатів конкретизується в таких положеннях:

вперше:

- запропоновано та апробовано модель створення та функціонування компанії з адміністрування недержавних пенсійних фондів, яка виступає ключовим суб'єктом системи недержавного пенсійного забезпечення. Особливістю моделі є врахування в алгоритмі визначення обставин, які регламентують діяльність адміністратора фонду, зокрема в частині його винагороди, законодавчо визначених витрат, режиму оподаткування. Встановлено залежність між життєвим циклом корпоративної пенсійної програми та компанії з адміністрування недержавних пенсійних фондів. Досліджено точку беззбитковості діяльності компанії з адміністрування при різних варіантах пенсійних схем та встановлено, що саме пенсійна схема з паритетною участю працівника і роботодавця забезпечує найвищу економічну ефективність її діяльності. Отримані закономірності відрізняються від існуючих тим, що дають можливість забезпечити досягнення економічної ефективності функціонування компанії з адміністрування недержавних пенсійних фондів, а також створюють передумови збереження пенсійних внесків, максимальне їх примноження і своєчасне проведення пенсійних виплат;

- виявлено та систематизовано головні економічні чинники, що впливають на ефективність функціонування корпоративних пенсійних програм на вітчизняних підприємствах. Отримано науково обґрунтовані тарифи пенсійних внесків роботодавців та працівників до недержавного пенсійного фонду, які дозволяють збалансувати інтереси всіх суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення та відповідають вимогам Міжнародної організації праці щодо мінімальних норм коефіцієнта заміщення заробітної плати пенсією. З практичної точки зору, проведення підприємствами постійного аналізу запропонованих чинників дозволить суттєво знизити фінансові та економічні ризики функціонування корпоративних пенсійних програм;

удосконалено:

- організаційно-інституціональні засади побудови механізму управління ефективністю корпоративних пенсійних програм, реалізованих через недержавні пенсійні фонди та компанії зі страхування життя. Розроблено систему оцінки ефективності корпоративних пенсійних програм, яка здійснюється роботодавцем та учасником недержавного пенсійного фонду з урахуванням коефіцієнтів вагомості кожного критерію оцінювання. Цей підхід дає можливість враховувати при проведенні оцінки корпоративної пенсійної програми цілі та пріоритети роботодавця і працівника, а також дозволяє знайти баланс їх інтересів. Запропонована новація може бути використана при розробці та впровадженні корпоративної пенсійної програми на вітчизняних підприємствах;
- класифікацію та сучасний рівень понятійного апарату в галузі пенсійного забезпечення. Зокрема, визначено поняття “корпоративна пенсійна програма” як сукупність заходів, спрямованих на побудову системи недержавного пенсійного забезпечення на підприємствах різних форм власності та в галузі економіки в цілому, з метою отримання працівниками додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат. Запропоновані класифікаційні ознаки відрізняються від існуючих тим, що вони враховуються на всіх етапах функціонування корпоративної пенсійної програми (при розробці, впровадженні, супроводженні);

набули подальшого розвитку:

- методичні підходи до системи контролінгу при функціонуванні корпоративної пенсійної програми та управління недержавним пенсійним фондом. Запропоновано систему контролінгу збереження та примноження пенсійних внесків до недержавного пенсійного фонду, яка включає: державний нагляд та контроль за суб'єктами, які надають послуги недержавному пенсійному фонду, їх відповідальність перед фондом, контроль за розміщенням пенсійних активів, контроль за дохідністю та розподілом прибутку фонду. Запропонована новація включає в себе набір ефективних методів пруденційного нагляду на ринку недержавних пенсійних фондів і може бути використана учасниками фондів для унеможливлення зловживань з їхніми пенсійними накопичуваннями;

- теоретичні положення та практичні підходи до розміщення активів недержавного пенсійного фонду. Досліджено різні варіанти інвестиційної стратегії фонду, яка в умовах сучасного стану ринку капіталу України повинна бути спрямована на зниження ризиків інвестування активів пенсійного фонду з одночасним забезпеченням максимального рівня його дохідності в довгостроковій перспективі. Запропоновані підходи відрізняються від існуючих тим, що дозволяють врахувати всю сукупність чинників, які впливають на інвестиційну політику недержавного пенсійного фонду, зокрема наявність фінансових інструментів для інвестування пенсійних активів, законодавчі обмеження та вимоги стосовно інвестиційного портфеля фонду, особливості фондового ринку України та принципів корпоративного управління.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблені у ході дослідження наукові та практичні висновки і рекомендації можуть бути використані для побудови корпоративних пенсійних програм, функціонування недержавних пенсійних фондів. Автором отримані практичні результати, які можуть використовуватися у практичній діяльності недержавних пенсійних фондів, адміністраторів недержавних пенсійних фондів, компаній з управління активами та на підприємствах, які впроваджують корпоративні пенсійні програми, зокрема:

- розроблена модель створення та функціонування компанії з адміністрування недержавних пенсійних фондів дозволяє оцінити її фінансово-економічну ефективність, а також забезпечити безперебійне ведення персоналізованого обліку учасників недержавного пенсійного фонду;
- обґрунтовані напрями розвитку законодавчого та інфраструктурного забезпечення управління корпоративними пенсійними програмами та запропоновані методи підвищення їх ефективності;
- розроблені основні принципи створення та механізм управління ефективністю корпоративними пенсійними програмами на підприємствах України;
- розроблені основні підходи до розміщення активів недержавного пенсійного фонду та проаналізовані основні моделі інвестиційної політики фонду в умовах ринку капіталу України.

Розроблена автором модель створення та функціонування компанії з адміністрування недержавних пенсійних фондів використовувалася при створенні та у практичній діяльності ТОВ “Компанія з управління активами “Росан-Капітал” (довідка від 13.07.2005 № 93/2). Розроблені здобувачем напрями розвитку законодавчого та інфраструктурного забезпечення управління корпоративними пенсійними програмами та методи підвищення їх ефективності використовуються Національною асоціацією недержавних пенсійних фондів України та адміністраторів НПФ для консультаційного обслуговування свої членів (довідка від 19.01.2006 № 9). Запропоновані автором принципи та механізм управління ефективністю корпоративною пенсійною програмою використовуються у практичній діяльності ВАТ “Укртрансфат” у процесі створення недержавного пенсійного фонду (довідка від 11.09.2007 № 57-00/30). Пропозиції

автора щодо запровадження системи недержавного пенсійного забезпечення використовувались при підготовці наукових звітів за науково-дослідними роботами з тем: “Аналіз стану розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні”, “Проведення системи пенсійної реформи в Україні та запровадження недержавного пенсійного страхування”, які були направлені до Міністерства фінансів України (довідка від 12.09.2007 № 77000-12/0482).

Особистий внесок здобувача. Результати наукового дослідження, які виносяться на захист, отримані автором особисто і знайшли своє відображення в опублікованих працях. Особистий внесок здобувача полягає у розробці моделі створення та функціонування компанії з адміністрування недержавних пенсійних фондів, визначенні основних принципів створення та механізму управління ефективністю корпоративними пенсійними програмами на підприємствах України, обґрунтуванні доцільності та напрямів вдосконалення законодавчого та інфраструктурного забезпечення управління корпоративними пенсійними програмами.

Апробація результатів дисертації. Основні положення і результати наукового дослідження були оприлюднені та одержали схвальні відгуки на науково-практичних, в тому числі міжнародних, конференціях, серед яких: Науково-теоретична конференція “Проблеми розвитку фінансової системи України” (м. Київ, 2002 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Сучасні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів України” (м. Донецьк, 2002 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України” (м. Суми, 2002, 2006 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Економічна теорія: сучасні проблеми розвитку сфери товарного обігу” (м. Київ, 2002 р.); Всеукраїнська науково-практична конференція “Економічні та правові проблеми санації і банкрутства підприємств в Україні: теорія і практика” (м. Яремча, Івано-Франківська обл., 2003 р.); Науково-теоретична конференція “Проблеми розвитку державних і місцевих фінансів” (м. Київ, 2003 р.); Науково-теоретична конференція “Напрями підвищення ефективності фінансової політики в Україні” (м. Київ, 2005 р.); Міжнародний форум молодих вчених “Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн” (м. Харків, 2005 р.); Міжнародна науково-практична конференція “Економічна система України: минуле, сучасне, майбутнє” (м. Львів, 2005 р.).

Наукові публікації. Основні положення дисертації опубліковані в 10 наукових працях загальним обсягом 3,7 друк. арк., з яких 6 статей надруковані у фахових виданнях обсягом 2,5 друк. арк., 4 статті – в інших виданнях обсягом 1,2 друк. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний обсяг дисертації складає 230 сторінок, у тому числі 35 таблиць розміщені на 32 сторінках, 8 рисунків, 12 додатків, список використаних джерел із 175 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі “Теоретичні та нормативно-правові засади управління ефективністю корпоративних пенсійних програм” проаналізовано сутність і структуру механізму управління ефективністю корпоративних пенсійних програм, визначено економіко-організаційні умови їхнього формування, досліджено інфраструктурне та законодавче забезпечення управління корпоративними пенсійними програмами та проведено аналіз механізму управління ефективністю їх функціонування.

Автором удосконалено та розширено розуміння понятійного апарату (пенсія, недержавне пенсійне забезпечення, система недержавного пенсійного забезпечення, пенсійний вік, пенсійний випадок) та запропоновано визначити корпоративну пенсійну програму як сукупність заходів, спрямованих на побудову системи недержавного пенсійного забезпечення на підприємствах різних форм власності та/або в галузі економіки в цілому, з метою отримання працівниками додаткових до загальнообов’язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат. Мета корпоративної пенсійної програми – ефективно вирішення завдань соціального і економічного розвитку з метою успішного ведення бізнесу на довгостроковій основі шляхом організації недержавного пенсійного забезпечення. Автором було проведено класифікацію корпоративних пенсійних програм за такими критеріями: об’єкт, суб’єкт надання послуг, стратегія реалізації, кількість учасників, методи формування пенсійних прав працівників, методи формування пенсійних накопичень, методи виплати пенсій.

На думку автора, корпоративні пенсійні програми можна реалізовувати через недержавні пенсійні фонди, компанії зі страхування життя та комерційні банки. Останні можуть здійснювати недержавне пенсійне забезпечення шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для нагромадження пенсійних заощаджень в межах суми, визначеної для відшкодування внесків Фондом гарантування внесків фізичних осіб. Автором було проведено аналіз пенсійних схем з визначеними внесками, які використовують недержавні пенсійні фонди, та пенсійних схем з визначеними виплатами, які є страховим продуктом компаній зі страхування життя. Встановлено, що впроваджувати корпоративні пенсійні програми через компанії зі страхування життя більш ризиково. Тому було зроблено висновок про доцільність впровадження корпоративних пенсійних програм шляхом створення або приєднання до вже існуючого недержавного пенсійного фонду. У дисертації розроблено механізм управління ефективністю корпоративної пенсійної програми на базі недержавного пенсійного фонду, який складається з таких основних функціональних блоків: побудова корпоративної пенсійної програми, управління активами недержавного пенсійного фонду, здійснення адміністрування недержавного пенсійного фонду, фінансова стійкість корпоративної пенсійної програми та недержавного пенсійного фонду, пенсійні виплати з недержавного пенсійного фонду.

Також розроблено механізм управління ефективністю корпоративної пенсійної програми на базі компанії зі страхування життя, у якому основним інструментом виступає проведення актуарних розрахунків.

Автор пропонує закріпити на законодавчому рівні принцип солідарної (паритетної) відповідальності роботодавця і працівника за формування недержавної пенсії. Тобто, якщо роботодавець прийняв рішення платити внески до недержавного пенсійного фонду на користь працівника, то працівник зобов'язаний платити визначений відсоток від цієї суми за власні кошти. Солідарна участь роботодавця та працівника у формуванні пенсійних накопичень, по-перше, дозволить сформувати у громадян України почуття відповідальності за власне фінансове забезпечення після виходу на пенсію; по-друге, забезпечить адекватні розміри недержавних пенсій; по-третє, підвищить рівень та якість громадського контролю за недержавними пенсійними фондами.

У дисертації обгрунтовано, що впровадження корпоративної пенсійної програми надає підприємству стимули для фінансово-економічного розвитку, серед яких: економія за рахунок зменшення обсягів соціальних нарахувань на фонд оплати праці; зниження податкового тиску шляхом зменшення бази оподаткування податком на прибуток на величину сум пенсійних внесків до недержавного пенсійного фонду чи компанії зі страхування життя, які легітимно будуть віднесені на валові витрати; використання частини коштів, спрямованих на пенсійне забезпечення, у вигляді довгострокового інвестиційного ресурсу (реінвестування у власне виробництво), тобто, по суті, часткове повернення цих коштів на підприємство через розміщення коштів недержавного пенсійного фонду у цінні папери підприємства компанією, яка управляє пенсійними активами фонду; залучення додаткових коштів до недержавного пенсійного фонду у вигляді інвестиційних ресурсів – пенсійних внесків працівників.

Система контролінгу являє собою синтез елементів обліку, аналізу, контролю, планування, реалізація яких забезпечує вироблення альтернативних підходів до здійснення оперативного управління процесом досягнення кінцевих цілей і результатів діяльності на підприємстві. На нашу думку, систему контролінгу управління недержавним пенсійним фондом доцільно розділити на систему контролінгу збереження та примноження пенсійних внесків до недержавного пенсійного фонду та систему контролінгу за суб'єктами, які надають послуги недержавному пенсійному фонду – компаніями з управління активами, адміністраторами, зберігачами, агентами (табл. 1).

Корпоративні пенсійні програми можуть ефективно функціонувати лише за умови належного інфраструктурного та законодавчого їх забезпечення. Автором запропоновано конкретні пропозиції щодо вдосконалення нормативно-правової бази функціонування недержавного пенсійного фонду та окреслено головні напрями подальшого розвитку цієї інфраструктури.

**Система контролінгу збереження та примноження пенсійних внесків
до недержавного пенсійного фонду**

Елементи системи контролінгу	Інструментарій системи контролінгу у сфері недержавного пенсійного забезпечення
Державний нагляд та контроль	<p>а) адміністратор, компанія з управління активами, зберігач можуть надавати послуги недержавному пенсійному фонду лише у випадку отримання відповідної ліцензії, яка передбачає виконання вимог до статутного фонду, наявності кваліфікованих фахівців, технічного забезпечення та ін.;</p> <p>б) за діяльністю кожної особи, яка надає послуги недержавному пенсійному фонду, встановлений постійний контроль з боку державних органів:</p> <ul style="list-style-type: none"> - за діяльністю адміністратора – державний нагляд та контроль, який здійснює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України; - за діяльністю компанії з управління активами – Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку; - за діяльністю банку-зберігача – Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку та Національний банк України; <p>в) держава на законодавчому рівні встановлює систему взаємного контролю між особами, які надають послуги недержавному пенсійному фонду</p>
Відповідальність	<p>а) суб'єкти, які надають послуги пенсійному фонду, відповідають за своїми зобов'язаннями перед пенсійним фондом всім майном, яке належить їм за правом власності</p>
Контроль за пенсійними активами	<p>а) пенсійні активи можуть бути використані лише на цілі, виключний перелік яких встановлений Законом України “Про недержавне пенсійне забезпечення”;</p> <p>б) законодавство вимагає обов'язкового відокремлення активів засновників пенсійного фонду, роботодавців-вкладників та осіб, які обслуговують пенсійний фонд, від пенсійних активів фонду з метою унеможливлення його банкрутства;</p> <p>в) активи пенсійного фонду не можуть бути предметом застави, на них не може бути звернене будь-яке стягнення або застосована конфіскація (якщо вони сформовані з коштів, отриманих на законних підставах)</p>
Дохідність та розподіл прибутку НПФ	<p>а) мінімальна дохідність активів недержавного пенсійного фонду може бути встановлена у договорі про управління активами на рівні офіційного індексу інфляції;</p> <p>б) максимальна дохідність залежить від ситуації на ринку капіталів та професійності компанії з управління активами;</p> <p>в) захист та “нормальна” дохідність пенсійних активів забезпечується диверсифікацією інвестиційних вкладень, яка встановлена законодавством;</p> <p>г) прибуток, отриманий внаслідок інвестиційної діяльності пенсійного фонду, розподіляється виключно між учасниками фонду;</p> <p>д) за прибутковістю недержавного пенсійного фонду наглядає Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг. У випадку, якщо дохідність пенсійного фонду буде нижчою за середньоринкову, комісія рекомендує раді недержавного пенсійного фонду замінити компанію з управління активами та внести зміни до інвестиційної декларації</p>

У другому розділі дисертації “Дослідження форм і методів управління корпоративними пенсійними програмами в економіці України” проаналізовано зарубіжний та вітчизняний досвід недержавного пенсійного забезпечення, визначено та досліджено вплив економічних чинників на ефективність

корпоративних пенсійних програм, розроблено принципи побудови корпоративних пенсійних програм на підприємствах України.

Проведений автором науково-критичний аналіз пенсійних систем у різних країнах світу дозволив зробити висновок, що не існує жодної пенсійної моделі, яку можна було б визнати за взірць для України. Недержавні пенсійні фонди, виходячи зі світового досвіду, розглядаються, з одного боку, як механізм поступового перенесення “центру ваги” в системі пенсійного забезпечення із загальнодержавного на недержавний рівень, з одночасним вирішенням проблем персоніфікації пенсійних внесків та відповідності розміру майбутніх пенсійних виплат обсягам фактично зроблених пенсійних внесків; з іншого – як потенційне джерело довгострокових інвестиційних ресурсів для розвитку економіки. Побудова корпоративних пенсійних програм та ефективне їх функціонування повинно стати головним елементом в системі пільг та компенсацій, які надаються персоналу разом із зарплатою, медичним страхуванням, житловими програмами та ін.

Станом на 01.07.2007, за даними Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг, було зареєстровано 85 недержавних пенсійних фондів, з них 68 – відкритих, 10 – корпоративних, 7 – професійних. Причинами такої популярності відкритих фондів є те, що вони дозволяють залучати до сплати внесків збиткові підприємства. Перерахувати внески можна диференційовано, тобто роботодавець сам вибирає, кому і скільки платитиме, немає обмежень щодо несплати внесків роботодавцем протягом визначеного терміну та обмежень щодо перебування учасників у фонді.

Впровадження корпоративних пенсійних програм надасть роботодавцям як економічні, так і соціальні переваги, серед яких: проведення ефективної кадрової політики, оптимізація податкового навантаження, залучення додаткових інвестиційних ресурсів та інші. Можливі три варіанти здійснення внесків до пенсійного фонду: пенсійні внески сплачує тільки працівник; пенсійні внески сплачує тільки роботодавець, пенсійні внески сплачує і роботодавець і працівник. Перший варіант є фінансово обтяжливим для працівників і не дозволяє їм, якщо до пенсії залишилося менше 5 років, сформувати достатні пенсійні накопичення. Другий варіант здійснення пенсійних внесків вимагає від роботодавця значних фінансових ресурсів і не стимулює участі працівників у формуванні своєї майбутньої пенсії. Найбільш соціально справедливим є третій варіант здійснення пенсійних відрахувань. При цьому роботодавець робить пенсійні внески диференційовано – залежно від віку та стажу роботи працівника на підприємстві.

У результаті дослідження фінансово-економічних особливостей ВАТ “Укртрансфат” отримано науково обґрунтовані тарифи пенсійних внесків роботодавців та працівників до недержавного пенсійного фонду цього підприємства. Середньозважений тариф пенсійного внеску роботодавця складає 7,9 % від фонду оплати праці (13,9 млн. грн. на рік). За результатами першого року дії корпоративної пенсійної програми усім працівникам, які зробили пенсійні внески

більш 3,3 % від фонду оплати праці, роботодавець у наступному році збільшує пенсійний внесок до розміру внеску працівника (табл. 2). Цей варіант найбільш складний в адмініструванні, але він дає можливість досягти максимального ефекту в частині залучення працівників до участі в пенсійній програмі.

Таблиця 2

**Динаміка показників недержавного пенсійного фонду
ВАТ “Укртрансфат”**

Показник, одиниця виміру	Прогноз зміни показників за роками										
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Кількість пенсіонерів, осіб	172	341	504	656	796	928	1054	1174	1288	1396	1499
Пенсійні накопичення за рахунок роботодавця, млн. грн.	13,9	28,9	44,6	60,8	77,7	95,3	113,6	132,6	152,4	172,9	194,3
Пенсійні накопичення за рахунок працівників, млн. грн.	5,8	12,1	18,6	25,4	32,5	39,8	47,4	55,4	63,6	72,2	81,2
Накопичення одного працівника, грн.	2973	6066	9282	12627	16105	19723	23485	27398	31467	35699	40101
Середня місячна пенсія, грн.	0	51	77	105	134	164	196	228	262	297	334
Коефіцієнт заміщення	–	2	4	5	6	8	9	11	12	14	15
Виплата пенсій за рік, млн. грн.	0	0,021	0,047	0,083	0,128	0,183	0,248	0,322	0,405	0,498	0,601
Зобов'язання по виплатах пенсій, млн. грн.	0	0	0	0	0	18	25	32	41	50	60
Суми виплат при переході в інший НПФ, млн. грн.	0,3	0,6	0,9	1,3	1,6	2,0	2,4	2,8	3,2	3,6	4,1
Пенсійні активи (резерви), млн. грн.	19,4	40,4	62,2	84,9	108,4	132,9	158,4	184,9	212,4	241,0	270,8

Суть побудови ефективної корпоративної пенсійної програми полягає у досягненні балансу між сьогоdnішніми можливостями підприємства та потребами у пенсійному забезпеченні працівників. Реалізація корпоративної пенсійної програми повинна передбачати її постійне, можливо й щорічне, коригування залежно від умов та результатів роботи підприємства. Корпоративну пенсійну програму можна визнати ефективною, якщо вона забезпечує участь всіх працівників підприємства у пенсійному фонді, мінімально можливі витрати на обслуговування пенсійного фонду зокрема та корпоративної пенсійної програми в цілому, адекватні пенсійні виплати відповідно до законодавства, максимально можливий рівень доходності активів пенсійного фонду, мінімальні ризики інвестування пенсійних активів фонду, участь працівників підприємства у пенсійному фонді через сплату пенсійних внесків за власний рахунок.

У третьому розділі дисертації “Удосконалення механізму управління ефективністю корпоративних пенсійних програм” проаналізовано напрями підвищення ефективності корпоративних пенсійних програм, досліджено питання ефективності розміщення пенсійних активів, розроблено модель функціонування компанії з адміністрування недержавного пенсійного фонду та запропоновано основні напрями забезпечення фінансової стійкості корпоративних пенсійних програм.

Автором розроблено механізм управління ефективністю корпоративної пенсійної програми на базі недержавного пенсійного фонду та компанії зі страхування життя. Механізм управління корпоративною пенсійною програмою, реалізованою через недержавний пенсійний фонд, складається з п’яти функціональних блоків: побудова корпоративної пенсійної програми, управління активами недержавного пенсійного фонду, здійснення адміністрування недержавним пенсійним фондом, фінансова стійкість корпоративної пенсійної програми та недержавного пенсійного фонду, пенсійні виплати з недержавного пенсійного фонду. Проводиться оцінка ефективності корпоративної пенсійної програми за кожним функціональним блоком, реалізуються методи та напрями підвищення ефективності корпоративної пенсійної програми, здійснюється контроль за корпоративною пенсійною програмою та недержавним пенсійним фондом з боку, насамперед, ради, учасників, державних органів. Як свідчить практика, ефективність корпоративних пенсійних програм на 50 % закладається на стадії проектування.

Для побудови ефективних корпоративних пенсійних програм важливо правильно провести актуарні розрахунки пенсійних виплат, які враховують такі показники, як рівень інфляції, темпи зростання заробітної плати, дохід на пенсійні активи, ставка дисконту. Сьогодні в Україні не існує достатніх стимулів для впровадження корпоративних пенсійних програм на вітчизняних підприємствах. Існують податкові пільги, але вони не відіграють домінуючої ролі при прийнятті рішення керівником або власником підприємства щодо корпоративних пенсійних програм. Побудова корпоративної пенсійної програми та ефективне її функціонування повинні стати головними елементами соціального забезпечення працівників, проведення вдалої кадрової політики на підприємстві, акумулювання довгострокових інвестиційних ресурсів (рис. 1).

Економічні чинники, які впливають на ефективність корпоративних пенсійних програм, слід поділяти на дві групи: макроекономічні та мікроекономічні. Під макроекономічними чинниками ми розуміємо комплекс чинників, які впливають на корпоративну пенсійну програму ззовні. Мікроекономічні чинники – це внутрішній вплив. Головними макроекономічними чинниками, що впливають на ефективність корпоративної пенсійної програми, є: темпи зростання (зниження) валового внутрішнього продукту, обсяги промислового виробництва (с.-г. виробництва); ситуація на фінансових ринках; оподаткування у системі недержавного пенсійного забезпечення; темпи інфляції (дефляції). Головними мікроекономічними чинниками, які впливають на ефективність

корпоративної пенсійної програми, є: демографічні показники на підприємстві (статеві-вікова структура працівників, показники плинності кадрів, темпи виходу працівників на пенсію, статистичні дані про інвалідність та смертність працівників); фінансові показники діяльності підприємства; рівень заробітної плати на підприємстві.

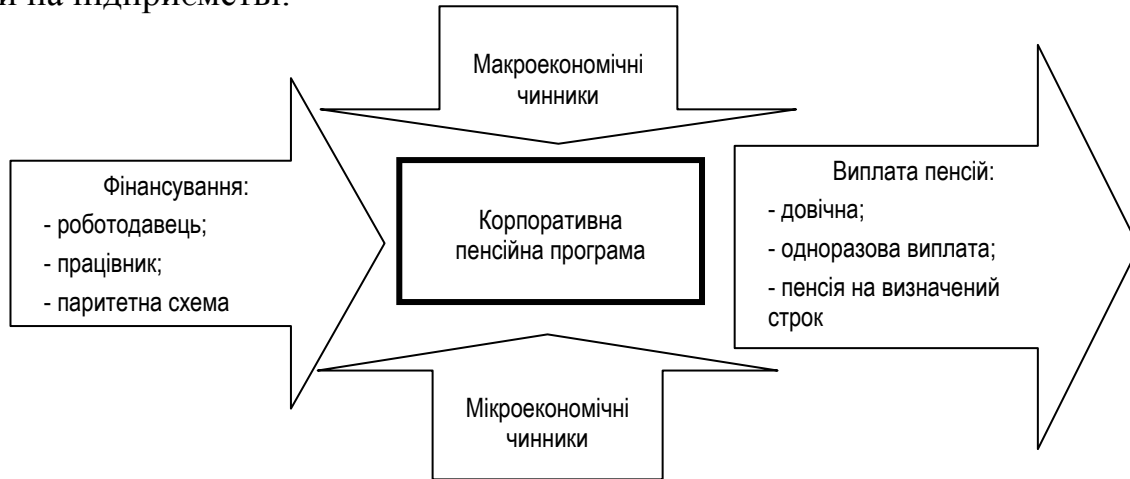

Рис. 1. Схема реалізації корпоративної пенсійної програми

На думку автора, метою інвестиційної політики пенсійного фонду є досягнення зниження ризиків інвестування активів недержавного пенсійного фонду разом із забезпеченням максимального рівня його дохідності та достатнього рівня ліквідності і платоспроможності. Особливості національної економіки спричиняють низьку ефективність або непрактичність більшості методик аналізу акцій, які широко використовуються у розвинутих ринкових економіках. Запропонована автором система інструментів аналізу доцільності придбання акцій, облігацій, привілейованих акцій дає змогу компанії з управління активами недержавного пенсійного фонду ухвалити обґрунтоване рішення щодо інвестування активів. Саме величина дохідності активів пенсійного фонду є головним показником, який визначає суму накопичень на індивідуальних пенсійних рахунках учасників у довгостроковому періоді. Так, якщо річні пенсійні внески складають 1200 грн., а дохідність — 12 % річних, то за двадцятирічний період сума внесків складе 24000 грн., а сума інвестиційного доходу — 55761,81 грн. Один процент зростання дохідності фонду забезпечить учаснику додатково 10258,25 грн.

Автором визначено основні напрями забезпечення фінансової стійкості корпоративної пенсійної програми, які реалізовані на базі недержавного пенсійного фонду та компанії зі страхування життя. Для економічної ефективності діяльності корпоративної пенсійної програми необхідно, щоб у будь-який момент часу пенсійні резерви перевищували його зобов'язання перед учасниками. Слід зазначити, що досягти фінансової стійкості корпоративних пенсійних програм, які впроваджені на базі компаній зі страхування життя, в умовах фінансових ринків, що розвиваються, є надзвичайно складною задачею.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що виявляється в удосконаленні механізму управління корпоративними пенсійними програмами, який спрямований на підвищення ефективності функціонування недержавного пенсійного фонду.

Основні висновки виконаного дисертаційного дослідження полягають у наступному:

1. Поглиблено теоретичні засади визначення сутності поняття “пенсійне забезпечення” як необхідного елемента системи соціального захисту, важливої умови економічної та соціальної стабільності держави. Автор наводить три основні групи першочергових заходів пенсійної реформи: 1) відновлення справедливості та довіри населення до пенсійної реформи. Необхідно чітко провести межу між соціальним страхуванням та соціальною допомогою, без якої пенсійна реформа втрачає зміст; 2) зміна деяких принципів проведення пенсійної реформи, насамперед, поступове впровадження принципу обов’язковості та паритетності у недержавному пенсійному забезпеченні; 3) реформування фінансового ринку України, і, в першу чергу, створення системи захисту прав портфельних інвесторів та умов для появи надійних фінансових інструментів.

2. На підставі проведеного порівняльного аналізу впровадження корпоративної пенсійної програми на базі недержавного пенсійного фонду та компанії зі страхування життя зроблено висновок, що лише через недержавні пенсійні фонди можна повною мірою реалізувати корпоративну пенсійну програму та досягти мінімально можливого рівня ризиків. Основними аргументами на користь корпоративної пенсійної програми на базі недержавного пенсійного фонду є: банкрутство фонду неможливе, а ймовірність банкрутства компанії зі страхування життя існує постійно; пенсійні продукти, які пропонують компанії зі страхування життя, – це основа системи з визначеними виплатами, яка є більш ризиковою, ніж система з визначеними внесками, і менше підходить для економіки, яка розвивається.

3. Удосконалено та розширено розуміння понятійного апарату (пенсія, недержавне пенсійне забезпечення, система недержавного пенсійного забезпечення, пенсійний вік, пенсійний випадок) та запропоновано визначення корпоративної пенсійної програми як сукупності заходів, спрямованих на побудову системи недержавного пенсійного забезпечення на підприємствах різних форм власності та/або в галузі економіки в цілому, з метою отримання працівниками додаткових до загальнообов’язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат. Мета корпоративної пенсійної програми – ефективне вирішення завдань соціального і економічного розвитку з метою успішного ведення бізнесу на довгостроковій основі шляхом організації недержавного пенсійного забезпечення. Проведено класифікацію корпоративних пенсійних програм за такими критеріями: об’єкт, суб’єкт надання послуг, стратегія реалізації, кількість

учасників, методи формування пенсійних прав працівників, методи формування пенсійних накопичень, методи виплати пенсій.

4. Розроблено механізм управління ефективністю корпоративної пенсійної програми на базі недержавного пенсійного фонду та компанії зі страхування життя. Виявлено та систематизовано головні економічні чинники, які впливають на ефективність функціонування корпоративних пенсійних програм в економіці України; визначено критерії оцінювання корпоративних пенсійних програм як для роботодавця, так і для працівника.

5. З метою максимізації ефективності та мінімізації ризиків запропоновано запровадити систему контролінгу управління недержавним пенсійним фондом, яку доцільно поділити на систему контролінгу збереження та примноження пенсійних внесків до недержавного пенсійного фонду та систему контролінгу суб'єктів, які надають послуги НПФ. Також важливе значення має система контролінгу функціонування корпоративної пенсійної програми, яка здійснюється радою НПФ та керівництвом підприємства.

6. Доцільними, і в той же час цілком необхідними, є такі заходи для підвищення інфраструктурного та законодавчого забезпечення управління корпоративною пенсійною програмою: вдосконалення законодавства, що регулює сферу недержавного пенсійного забезпечення, зокрема: внесення змін до законів України “Про недержавне пенсійне забезпечення”, “Про інститути спільного інвестування”, нормативних документів регулюючих органів та прийняти Закон України “Про акціонерні товариства”, покликаний захистити міноритарних акціонерів та Закон України “Про професійні пенсійні системи”, що вводить принцип обов'язковості для осіб, які працюють на шкідливих виробництвах; чітко скоординувати діяльність основних державних регуляторів системи недержавного пенсійного забезпечення (Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг, Національний банк України) шляхом створення єдиного регулятора на фінансовому ринку України; запровадити систему автоматизованого моніторингу та звітування суб'єктів ринку недержавного пенсійного забезпечення; запровадити міжнародні принципи регулювання недержавного пенсійного фонду та ряд інших заходів. Автором запропоновано комплексний підхід до розбудови законодавства у сфері недержавного пенсійного забезпечення.

7. Проведений науково-критичний аналіз пенсійних систем різних країн світу дозволив авторові зробити висновок, що не існує жодної пенсійної моделі, яку можна було б визнати за взірць для України. Досвід таких країн, як Казахстан, Польща, Чилі показує, що система недержавного пенсійного забезпечення активно розвивається лише тоді, коли вона є обов'язковою.

8. Визначено такі економічні та соціальні переваги для роботодавця від впровадження корпоративних пенсійних програм: участь у недержавному пенсійному фонді дозволить йому сформувати позитивний імідж соціально орієнтованого підприємства; він зможе оптимізувати податкове навантаження

шляхом віднесення до валових витрат суми внесків до недержавних пенсійних фондів; матиме можливість залучити через корпоративні цінні папери довгострокові фінансові ресурси в межах 10 % від загальної вартості пенсійних активів протягом перших п'яти років та в межах 5 % – в наступні періоди; зможе вирішити проблеми кадрової політики (знизити плинність кадрів, утримати кваліфікованих працівників, омолодити колектив) та підвищити рівень матеріального стимулювання співробітників. Виявлено, що на сьогодні в Україні не існує достатніх стимулів для створення роботодавцями недержавних пенсійних фондів. Незадовільний економічний стан більшості українських громадян, з одного боку, і недостатні фінансові ресурси підприємств, з іншого, стали основними перешкодами на шляху до впровадження корпоративних пенсійних програм та розвитку недержавних пенсійних фондів. Автор робить прогнози щодо темпів впровадження корпоративних пенсійних програм та розвитку недержавних пенсійних фондів за різних варіантів розвитку політико-економічної ситуації в Україні.

9. Запропоновано та апробовано модель створення і функціонування компанії з адміністрування недержавних пенсійних фондів, яка виступає ключовим суб'єктом системи недержавного пенсійного забезпечення. Саме від ефективної діяльності адміністратора недержавних пенсійних фондів залежать три з п'яти функціональних блоків механізму управління ефективністю корпоративних пенсійних програм через недержавні пенсійні фонди. Запропоновано ряд заходів щодо оптимізації системи адміністрування недержавних пенсійних фондів.

10. У роботі розроблено корпоративну пенсійну програму, яка може використовуватися на підприємствах різних галузей економіки України. Запропоновано принципи диверсифікації пенсійних внесків, створено пенсійний калькулятор, який дозволяє оцінити майбутній рівень недержавної пенсії за визначеними критеріями, вироблено підходи до розробки статуту недержавного пенсійного фонду, пенсійних схем, програмного забезпечення процесу недержавного пенсійного забезпечення.

11. Стратегія інвестування пенсійних активів повинна базуватися на принципах максимальної диверсифікації та розумної консервативності. Головна мета компанії з управління активами – досягти зниження ризиків інвестування активів пенсійного фонду з одночасним забезпеченням максимального рівня його доходності в довгостроковій перспективі. Запропонована автором система інструментів аналізу доцільності придбання акцій, облігацій, привілейованих акцій дає змогу компанії з управління активами недержавного пенсійного фонду ухвалити обґрунтоване рішення щодо інвестування активів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

У наукових фахових виданнях

1. Новікова І.В. Шляхи застосування системи фінансового контролінгу у діяльності вітчизняних підприємств // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 4. – С. 35-41 (0,6 друк. арк.).
2. Новікова І.В. Програмне та інформаційне забезпечення системи контролінгу // Актуальні проблеми економіки. – 2002. – № 9. – С. 45-48 (0,3 друк. арк.).
3. Новікова І.В. Контролінг как путь предупреждения банкротства предприятия // Актуальні проблеми економіки. – 2003. – № 4 (22). – С. 63-67 (0,4 друк. арк.).
4. Новікова І.В. Проблеми і перспективи розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення в Україні // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: Зб. наук. пр. Том 16. – Суми: УАБС НБУ, 2006. – С. 269-274 (0,3 друк. арк.).
5. Новікова І.В. Вплив економічних чинників на ефективність корпоративних пенсійних програм // Актуальні проблеми економіки. – 2006. – № 1 (55). – С. 48-53 (0,4 друк. арк.).
6. Новікова Ірина. Проблеми та напрями розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні // Науковий збірник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – 2007. – Випуск 3, Том 2. – С. 444-447 (0,5 друк. арк.).

В інших виданнях

7. Новікова І.В. Проблеми впровадження системи контролінгу на підприємствах України // Проблеми розвитку державних і місцевих фінансів. Науково-теоретична конференція. – К.: НДФІ, 2003. – С. 250-256 (0,6 друк. арк.).
8. Новікова І.В. Экономическая эффективность деятельности негосударственного пенсионного фонда // Матеріали Міжнародного форуму молодих вчених “Ринкова трансформація економіки постсоціалістичних країн”. – Харків: ХНТУСГ. – 2005. – Том 2. – С. 176-177 (0,1 друк. арк.).
9. Новікова І.В. Вплив інфляції на механізм інвестування активів недержавних пенсійних фондів // Напрями підвищення ефективності фінансової політики в Україні. Науково-теоретична конференція. – К.: НДФІ, 2005. – С. 115-118 (0,3 друк. арк.).
10. Новікова Ірина. Принципи побудови ефективних корпоративних пенсійних програм в Україні // Економічна система України: минуле, сучасне, майбутнє: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, Львів, 21-22 жовтня 2005 р. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2005. – С. 249-250 (0,2 друк. арк.).

АНОТАЦІЯ

Новікова І.В. Механізм управління ефективністю корпоративних пенсійних програм. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – Гроші, фінанси і кредит. – Державний вищий навчальний заклад “Українська академія банківської справи Національного банку України”, Суми, 2007.

Дисертація присвячена розвитку теоретичних і методологічних положень щодо засад функціонування корпоративної пенсійної програми та механізму управління її ефективністю.

У роботі досліджено впровадження та функціонування корпоративних пенсійних програм; зосереджено увагу на аналізі механізму управління ефективністю корпоративних пенсійних програм, економіко-організаційних умовах їхнього формування, інфраструктурному та законодавчому забезпеченні управління корпоративними пенсійними програмами. Вперше розроблено та апробовано модель створення та функціонування компанії з адміністрування недержавних пенсійних фондів.

Особлива увага приділяється напряму підвищення ефективності корпоративних пенсійних програм та дослідженню ефективності розміщення пенсійних активів. Визначено основні напрями забезпечення фінансової стійкості корпоративних пенсійних програм, розроблено систему контролінгу управління недержавним пенсійним фондом.

Ключові слова: корпоративна пенсійна програма, пенсійний фонд, пенсійні активи, управління активами, система контролінгу, адміністратор недержавного пенсійного фонду, компанія з управління активами.

АННОТАЦИЯ

Новикова И.В. Механизм управления эффективностью корпоративных пенсионных программ. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – Деньги, финансы и кредит. – Государственное высшее учебное заведение “Украинская академия банковского дела Национального банка Украины”, Сумы, 2007.

Диссертация посвящена развитию теоретических и методологических положений основ функционирования корпоративной пенсионной программы и механизма управления ее эффективностью.

В диссертации усовершенствованы классификация и современный уровень понятийного аппарата в сфере пенсионного обеспечения: определено понятие “корпоративная пенсионная программа” как совокупность мероприятий, направленных на создание системы негосударственного пенсионного обеспечения на предприятиях различных форм собственности, а также/либо в отрасли экономики в целом, с целью получения сотрудниками дополнительных

к обязательному общегосударственному пенсионному страхованию пенсионных выплат.

В работе исследованы внедрение и функционирование корпоративных пенсионных программ как главного элемента системы негосударственного пенсионного обеспечения. Особое внимание уделено анализу механизма управления эффективностью корпоративной пенсионной программы, экономико-организационным условиям ее формирования, инфраструктурному и законодательному обеспечению управления корпоративными пенсионными программами.

Автором выявлены и систематизированы главные экономические факторы, влияющие на эффективность функционирования корпоративных пенсионных программ в экономике Украины; выявлены критерии оценки корпоративных пенсионных программ для работодателя и работника. Автор прогнозирует темпы внедрения корпоративных пенсионных программ и развития негосударственных пенсионных фондов при различных вариантах развития политико-экономической ситуации в Украине.

Впервые разработана и адаптирована модель создания и функционирования компании-администратора негосударственных пенсионных фондов, которая позволяет оценить его финансово-экономическую эффективность и обеспечить непрерывное ведение персонифицированного учета участников негосударственного пенсионного фонда. Модель успешно внедрена на нескольких отечественных предприятиях.

Проведен научно-критический анализ пенсионных систем в разных странах мира, исследовано влияние экономических факторов на эффективность корпоративных пенсионных программ, предложены главные направления улучшения инфраструктурного и законодательного обеспечения функционирования корпоративных пенсионных программ.

С целью максимальной эффективности и минимизации рисков автор разработал систему контроллинга управления негосударственным пенсионным фондом, которую целесообразно разделить на систему контроллинга сохранения и приумножения пенсионных взносов в негосударственный пенсионный фонд и систему контроллинга субъектов, предоставляющих услуги негосударственным пенсионным фондам.

Предложены подходы к разработке и анализу корпоративных пенсионных программ на предприятиях Украины. В частности, корпоративная пенсионная программа, разработанная автором, внедрена на ОАО «Укртранснефть». Также предложены принципы диверсификации пенсионных взносов, создан пенсионный калькулятор, который позволяет оценить будущий уровень негосударственной пенсии по определенным критериям. Определены подходы к разработке устава негосударственного пенсионного фонда, пенсионных схем, программного обеспечения процесса негосударственного пенсионного обеспечения в Украине.

Особое внимание уделено направлению повышения эффективности корпоративных пенсионных программ и исследованию эффективности размещения пенсионных активов.

Автором определены основные направления финансовой устойчивости корпоративных пенсионных программ, которые реализованы на базе негосударственных пенсионных фондов и компаний по страхованию жизни.

Ключевые слова: корпоративная пенсионная программа, пенсионный фонд, пенсионные активы, управление активами, система контроллинга, администратор негосударственного пенсионного фонда, компания по управлению активами.

SUMMARY

Novikova I.V. Mechanism of managing efficiency of corporate pension programs. – Manuscript.

Dissertation is for obtaining Master's Degree in Economic Sciences in the specialization coded 08.00.08 – Money, finance and credit. – The State Institution of Higher Education “Ukrainian Academy of Banking of National Bank of Ukraine”, Sumy, 2007.

The dissertation is devoted to the development of theoretical and methodological provisions concerning principles of functioning of corporate pension program and the mechanism of managing its efficiency.

The work studies introduction and functioning of corporate pension programs, and focuses attention on the analysis of mechanism of managing efficiency of corporate pension programs, economic and organizational conditions of their formation, infrastructural and legislative basis of management of corporate pension programs. The model of creation and functioning of company which administers nongovernmental pension funds was developed and tested for the first time.

Special attention was given to the increase of efficiency of corporate pension programs and the study of efficient investment of pension assets. The author determined principal areas of ensuring financial stability of corporate pension programs and proposed controlling system applicable to the management of nongovernmental pension funds.

Key words: corporate pension program, pension fund, pension assets, asset management, controlling system, administrator of nongovernmental pension fund, asset management company.

Відповідальний за випуск
доктор економічних наук, професор
М.М. Єрмошенко

Підписано до друку 15.12.2007.
Формат 60x90/16. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Times. Тираж 100 пр.

Інформаційно-видавничий відділ
Державного вищого навчального закладу
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”.
40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57